

RM 10/02/08

Vstup RF do WTO - implikace pro vztahy EU(ČR) – Rusko

Karel Svoboda

Shrnující materiál

Od roku 1993, kdy poprvé Rusko zažádalo o vstup do předchůdkyně WTO, prakticky až do roku 2000, kdy bylo zapojení do WTO definováno jako ruská zahraničněpolitická priorita, přistupovalo Rusko ke vstupu laxně. Teprve nástup Vladimira Putina změnil ruský přístup k jednáním a výrazně zvýšil úsilí, Ruská federaci intenzifikovala reformy, které byly sice započaty po krizi v roce 1998, ale jejich plný rozvoj nastal až od roku 2000. Rusko v roce 2007 již uzavřelo všechna bilaterální jednání. Výjimkou v daném stavu je pouze Gruzie, která svoji kapitolu znovu otevřela, a Ukrajina, která se ke Světové obchodní organizaci připojila až v květnu roku 2008. Vzhledem k tomu, že faktické rozhovory se odehrávají přibližně sedm let, není toto období vzhledem k jejich složitosti a významu Ruska ve světě nijak výjimečnou dobou.

Rusko také až v posledních osmi letech sáhlo ke změnám, které se daly označit za hluboké strukturální reformy. Rusko tyto reformy často interpretuje jako jakýsi ústupek vůči EU, nicméně změny ve skutečnosti představovaly prospěch pro něj samotné. Poměrně často také zpochybňuje výhodnost vstupu do WTO pro svoje vlastní zájmy, ale to se zdá být spíše vyjednávací pozicí, než skutečným argumentem. Svoji roli v jednáních hrají i zájmy jednotlivých lobby, které dokážou ovlivňovat uvažování o zájmech ekonomiky jako celku.¹

¹ Svoboda, K., Prisoedinenje k VTO kak predmet vnutripolitičeskoj diskussii, Politex, 1/2006.

V rámci WTO bylo díky mnohostranným diskuzím vypracováno poměrně přesné zákonodárství, pravidla tak mohou Rusku pomoci v modernizaci a zkvalitnění fungování ekonomiky a právního prostředí. Rusko už na sebe tyto závazky přijímá nyní, vstupem se pouze ukotví.

Budoucí vstup do Světové obchodní organizace sám o sobě nepředstavuje nějakou výraznou změnu pro jeho hospodářství. Pro Rusko je účast ve WTO výhodná, měla by mu přinést zhruba 0,7% růstu HDP každý rok. I když ruští představitelé s oblibou zdůrazňují, že jejich země může bez členství ve WTO existovat, právě vstup do této organizace bude mít pozitivní vliv na ruskou reputaci.

Výnosy ruského vstupu do WTO budou dlouhodobé, zatímco náklady v podobě podniků, které neustojí tlak konkurence, budou vidět prakticky okamžitě. Celkově ale žádný ze sektorů ruské ekonomiky nebude vstupem zlikvidován, problémy budou mít jen firmy, jejichž konkurenceschopnost již nyní vzbuzuje pochybnosti.

Rusko se snaží všemožně vzbudit dojem, že je daleko více v zájmu Evropské unie a USA, aby Rusko vstoupilo do organizace, než je tomu naopak. Rusko samo si nechce podržet status outsidera, jeho snahu může ještě zesílit nebezpečí uzavření jednání Katarského kola jednání WTO, které by pro něj přineslo nové závazky. Ocitá se navíc v nepříznivé situaci, kdy svět prakticky funguje podle pravidel, které Rusko nemůže nijak ovlivnit (96% světového HDP je vyprodukováno v členských zemích WTO). Rusko navíc vyjednalo velmi solidní podmínky pro svoji účast v organizaci, nedá se očekávat, že by se mu podařilo v budoucnosti totéž. Vzhledem k tomu, že i nadále probíhá implementace pravidel WTO, jakož i usilovná jednání, debaty o odstoupení od rozhovorů jsou pouhou negociační pozicí. Navíc v Koncepti

dlouhodobého rozvoje do roku 2020 velmi zřetelně deklaruje svoje odhodlání se podílet na vytváření pravidel světového obchodu, což je více než jasný odkaz na vstup do WTO.²

Bilaterální jednání

Členem pracovní skupiny se může stát kterýkoliv z členů WTO. Jedním z počátečních 40 členů pracovní skupiny byla od prvního zasedání do svého vstupu do EU i Česká republika.³ Evropská společenství jsou od počátku také členem pracovní skupiny, takže se Česká republika nepřímo podílí i po květnu 2004. Posledním členem WTO, který se stal členem pracovní skupiny pro přístup Ruska do WTO se v červnu roku 2008 staly Spojené arabské emiráty.⁴ Ve spojitosti s případem Ruské federace je fakt otevřeného členství poměrně důležitý, protože členem pracovní skupiny pro přístup Ruska je Gruzie i Ukrajina, které o členství požádaly okamžitě po svém vstupu do WTO v červnu 2000, resp. v květnu 2008. Původně se očekávalo, že Ruská federace vstoupí do WTO dříve než Ukrajina, ovšem nestalo se tak a Ukrajina má nyní možnost se ke vstupu Ruska vyjadřovat již jako plnohodnotný člen, stejnou možnost má od roku 2000 i Gruzie. Neznamená to ale, že by Ukrajina či Gruzie mohly vystupovat emotivně a politicky vůči Rusku jako uchazeči.

Podmínky vstupu

V rámci jednání jsou stanovována maximální cla, která Ruská federace bude moci aplikovat při stanovování své obchodní politiky (tzv. vázaná hodnota cla). Všeobecně jsou vyjednané podmínky v této oblasti poměrně dobré pro Ruskou federaci. Průměrné vázané clo bude na začátku implementace 14,8 %, na konci přechodného období bude činit 11,5 %. V nynější době je tato hodnota na 12,9 %. Vzhledem k uvádění průměrných hodnot je nutné zmínit i

² Koncepcija dolgosročnogo razvitija ekonomiky Rossijskoj Feděracii do 2020 goda, *Ministerstvo ekonomičeskogo razvitija*, Moskva, 2008, str. 146-156.

³ WT/ACC/RUS/1/Rev.1

⁴ WT/ACC/RUS/1/rev.27

některé celní vrcholy, tedy sazby výrazně převyšující průměrnou aplikovanou sazbu (tzv. „tariff peaks“) v seznamu celních sazeb aplikovaných Ruskou federací. V oblasti dovozních cel se jedná především o lihoviny, cigarety, cukr, automobily a další.

Dovozní cla na průmyslové výrobky se sníží průměrně o 3 procentní body. Průměrné počáteční vázané clo je stanoveno na 10,1 % a konečné po skončení přechodného období bude činit 7,6 %, přičemž stávající průměrné aplikované clo na průmyslové výrobky je 10 %.

Jednání o systematických záležitostech

Jednání o systematických záležitostech probíhají v rámci pracovní skupiny od roku 2004. Mezi problematické oblasti patří především závazky v zemědělství, technická regulace, sanitární a fyto-sanitární opatření, administrace cel, technické překážky obchodu a ochrana domácího trhu. Většinu z nich se podařilo vyřešit, nevyřešeným problémem stále zůstává oblast technických regulací (standardy bezpečnosti a jiné).

Mezi hlavní nové legislativní akty, které přibližují režim zahraničního obchodu Ruské federace k souladu s WTO, patří:

- revidovaný Celní sazebník Ruské federace
- zákon o základech státní regulace vnějších obchodních aktivit (obě 28. května 2003, č. 61-FZ)
- zákon o speciálních anti-dumpingových kompenzačních opatřeních při dovozu zboží (8. prosince 2003, č. 165-FZ)
- zákon o měnové regulaci a měnové kontrole (10. prosince 2003, č. 173-FZ), zákon o technické regulaci (27. prosince 2002, č. 184-FZ)

- série zákonů a opatření týkajících se práv duševního vlastnictví.

Veškerá legislativa se vztahem k mezinárodnímu obchodu prochází průběžně prověřováním pracovní skupinou za asistence sekretariátu WTO. Ruská federace ještě bude muset dokončit či vykonat novelizace legislativy, především v těchto oblastech:

- zákon o licencích
- zákon o technické regulaci
- zákon o drogách
- Zákony o posilování práv duševního vlastnictví

Ruské závazky v jednotlivých odvětvích

Vysoké celní bariéry jsou dohadovány pro oblasti, kde má Rusko zájem spíše o příchod zahraničních investorů a jistou tradici výroby (automobilový průmysl), naopak nízké až nulové v „obětovatelných“ sektorech bez tradiční ruské výroby (sektor středně velkých civilních letadel). Celkově ovšem hlavní ruský vyjednaváč Maxim Medvědkov s oblibou zdůrazňuje, že Rusko v prvních letech po vstupu do WTO svoji průměrnou celní sazbu nesníží, ale právě naopak.

Ruské zákonodárství je do značné míry v souladu s pravidly Světové obchodní organizace, v legislativní činnosti by tedy neměl vstup mít žádný, popřípadě jen kosmetický vliv na právní prostředí. Jako poslední opatření byla přizpůsobena část občanského zákoníku zabývající se problematikou práv duševního vlastnictví.

Přístup na trh obchodu zbožím

Přístup na trhy obchodu zbožím představuje základní kámen celého systému WTO. Je ošetřován hned několika smlouvami, které určují povahu obchodu zbožím. Jedná se hlavně o GATT (General agreement on trade and tariffs), Smlouvu o celním oceňování. V následující části se pokusíme charakterizovat obecné principy fungování celního režimu Ruské federace.

Všeobecně jsou vyjednané podmínky v této oblasti pro Ruskou federaci poměrně dobré. Průměrné vázané clo bude v momentu vstupu do WTO na úrovni 14,8 %, na konci přechodného období se sníží na úroveň 11,5 %. V nynější době je tato hodnota na 12,9 %. To znamená, že Ruská federace bude moci po vstupu zvýšit dovozní cla a následně je bude muset snížit pod stávající úroveň. Vzhledem k uvádění průměrných hodnot je nutné zmínit i některé celní vrcholy (tzv. „tariff peaks“) v seznamu celních sazeb aplikovaných Ruskou federací. V oblasti dovozních cel se jedná především o lihoviny, cigarety, cukr, automobily a další. Tyto celní vrcholy jsou sazby, které svojí výší výrazně překračují ostatní hodnoty. Pro průmyslové výrobky byla výše vázaného cla stanovena na 10,1% s poklesem na 7,6%, když v současné době dosahuje tato hodnota výše 10%.⁵ Část cel je také vyjmuta z režimu vázaných cel, Ruská federace si tedy jejich výši může upravovat podle vlastní potřeby.

Další vliv na ruské závazky budou mít bezpochyby i mnohostranná jednání v rámci WTO, která by měla ještě systém zjednodušení celních procedur na hranicích upravit. Celní procedury mají podle GATT-1994 odpovídat reálným nákladům vynaloženým na celní proceduru a nesmějí představovat další část celních poplatků. Novela celního zákoníku z konce roku 2008 upravuje procedury celní deklarace. Zavádí hlavně termíny, do kterých musí být oznámení o dovozu zboží přijato, stejně jako další termíny pro státní úředníky na

⁵ O chodě peregovorov po prisojedineniju Rossii k VTO,

vyřízení deklarací. Celá procedura se má změnit z povolovací na čistě oznamovací s případnou následnou kontrolou.⁶

Ocelářství a metalurgie

Dohoda mezi Evropskou unií a Ruskou federací o dovozu některých druhů oceli z portugalské Mafry z října 2007 stanovila kvóty na dovoz ocelových plátů a prutů ve výši 2,9 milionu tun na rok 2007 a 3,03 milionu tun pro rok 2008, což bylo více, než za fungování autonomní kvóty ze strany EU (2,4 milionu tun) na začátku roku 2007. Celá dohoda bude automaticky prodloužena i po roce 2008 a bude platná až do doby než Rusko vstoupí do WTO.⁷ Pro roky 2009 a 2010 se bude každoročně tato kvóta zvyšovat o 2,5%. Další z velmocí, Spojené státy, které spolu s Evropskou unií nejvíce omezovaly ruský přístup na svůj trh, zrušila dovozní kvóty na ruskou ocel v roce 2005.⁸

Zemědělství

Z hlediska Ruska jsou na něj uplatňována přísnější pravidla, než na stávající členy. To by samo o sobě nebylo neobvyklou praxí, navíc se takové tvrzení ani nezakládá na realitě. Pozice Cairnské skupiny plně odpovídají zavedené praxi tříletého předvstupního průměru. Rusko, pravděpodobně si vědomo neudržitelnosti své pozice, postupně zvyšuje dotace svému zemědělství tak, aby tento průměr vyzněl pro něj lépe. Posledním zvýšením bylo přidání 21 miliard rublů z rozpočtu na roky 2009-2011.

Nespornou možností ochrany vnitřního trhu se zemědělskými výrobky jsou celní bariéry. Za tři roky až pět let se má průměrné clo na zemědělské výrobky snížit z 22,6 na 18%. Zároveň se ale u některých zemědělských produktů, jako je mléko, mouka nebo obilí cla

⁶ Tamožennyj kodeks izmeňat, *Rossijskaja gazeta*, 9.12.2008, <http://www.rg.ru/2008/12/09/draganov.html>.

⁷ European Union and Russia sign trade Agreement on steel products, Mafra, 26. října 2007, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/october/tradoc_136619.pdf.

⁸ Scharf, S., *Russia and the WTO. Reasons of the delay on the accession process*, Saarbrücken, 2006, str. 46.

dokonce zvýší.⁹ Rusko si zachová prohibitivní clo na líc. Na část produktů bude uplatněno i takzvané sezónní clo. Mělo by se týkat zemědělské produkce pro období, kdy na trhu nemohou být přítomny ruské potraviny z důvodu nepříznivých klimatických podmínek.

Množstevní kvóty jsou zakázanou formou ochrany domácího trhu, na kterou Rusko dojednalo výjimku. Nebude muset snižovat svá v nynější době aplikovaná cla na žádný ze základních zemědělských produktů, dokonce během přechodného období bude moci některé ze stávajících hodnot zvýšit. Ruská strana bude mít také povoleno zavést kvóty na tři druhy masa – hovězí, vepřové a drůbeží – o 2 až 2,5 procent ročního nárůstu. Otázkou je, budou –li kvóty využity. Rusko spíše přechází k úplnému zrušení kvót a jejich nahrazení celními tarify, přičemž velmi vysokými. Vázané clo na maso by tak mohlo dosahovat až 67,49%.¹⁰

Rusko prozatím využívá ve své zemědělské politice jen velmi málo možností podpory, kterou mu umožňuje WTO prostřednictvím dotací tzv. zeleného koše. Namísto toho se tak soustředí na dojednávání co nejvyšších základních dotací, které jsou ale obecně považovány za nejméně efektivní způsob podpory zemědělství.

Přístup na trh služeb

Liberalizace služeb přinese sedmdesát procent celkových výnosů z přistoupení k WTO, tedy 5,2% spotřeby (cca 2,4% HDP) ve střednědobém horizontu.¹¹ Rusko získá přístup k novým technologiím a postupům, navíc ruští občané získají práci pro nadnárodní koncerny i lepší

⁹ Arsjuhin, Je., Kino, vino i VTO, *Rossijskaja gazeta*, 10. dubna 2007.

¹⁰ Sutyryn, S. F., *VTO: Ugrozy i vozmožnosti v uslovijach vychoda na měždunarodnyj rynek*, Moskva, 2008, str. 364.

¹¹ Tarr, D., Russian WTO Accession: What has been Accomplished, What Can be Expected, Worldbank, October 2007. Jensen, J., Rutheford, T., Tarr, D., Liberalizing FDI in Services: Russian WTO Accession, *Review of Development Economics*, Vol. 11, Iss. 3, str. 484.

znalosti a návyky. Nadnárodní firmy nejčastěji využívají domácí dodavatele a pracovníky, zatímco zahraniční jsou užíváni spíše okrajově.

Rusko souhlasilo s přijetím závazků, a tedy i v určité míře otevřít svůj trh, pro obchod se službami v 115 pozicích z celkového počtu 155. V následující sekci projdeme nejdůležitější z nich. Přijetí pozic ale samo o sobě neznamená, že byl přístup liberalizován, v části z nich jsou podmínky přístupu výrazně přísnější, než je tomu doposud.

Komerční služby

Rusko zajistí implementaci Národního zacházení a Doložky nejvyšších výhod pro širokou škálu profesí, jako jsou právníci, architekti, inženýři a jiní. Zahraniční firmy se stoprocentním podílem cizího kapitálu budou moc působit v Rusku bez omezení. Státům není nijak dohodou GATS bráněno stanovovat si kvalifikační předpoklady pro tyto profese, pouze musejí být uplatňovány stejně na domácí i zahraniční poskytovatele.

Telekomunikace

Rusko na sebe přijalo některé závazky, tím nejdůležitějším je na základě dohody s ES z května roku 2004 zrušení monopolu na poskytování služeb dálkového telefonního spojení ze strany Rosstelekomu. V jednáních s USA Ruská federace akceptovala účast firem se stoprocentním zahraničním podílem na vnitřním trhu. Rusko zároveň souhlasilo s implementací základního Dokumentu WTO o telekomunikacích, a tedy s výraznou liberalizací telekomunikačního trhu a zřízení nezávislého regulátora.

Finanční služby

V oblasti bankovních služeb se zformovala jedna z nejsilnějších lobby v ruské ekonomice a daří se jí přesvědčovat ruské představitele o nevyhnutelnosti ochrany domácího trhu. Rusko ale není ani zdaleka výjimkou, i proto jsou vztahy v této oblasti upravovány speciální

dohodou v rámci GATS o finančních službách. Celkově se dá označit ochrana ruského trhu finančních služeb jako velmi vysoká.

Centrální banka přijímající strany má právo rozhodnout o povolení přítomnosti na trhu, kontroly fungování a v případě nedodržení informačních či jiných povinností ze strany zahraničního subjektu dokonce zakázat její činnost. Dohoda mezi Ruskem a USA nakonec stanovila, že banky na ruském trhu musejí být dceřinými subjekty, jejich povolení jako poboček se nepředpokládá. Dalším omezením je maximální výše zahraničního kapitálu v bankovním sektoru ve výši 50%, občany Ruské federace musí být nejméně 50% managementu a 75% všech zaměstnanců. Ředitel a hlavní účetní jsou povinni vládnout ruským jazykem.

Pro pojišťovny bude platit ochranná lhůta devíti let od vstupu Ruska do WTO, po které nebudou moci zahraniční subjekty v Rusku působit jako pobočky, ale jako dceřiné. Poté bude jejich přítomnost umožněna v obou formách. Omezení se ale budou týkat i některých oblastí jejich účasti na trhu pojišťovacích služeb jako je povinné pojištění (s výjimkou povinného ručení-OSAGO) a pojištění státních zakázek. Zde se předpokládá omezení na 49% maximální účasti zahraničního kapitálu v celém systému, nicméně účast stoprocentně vlastněných firem cizími subjekty bude povolena.¹² Zahraniční filiálky budou omezeny ve své činnosti formou povinné licence, důkazů finanční stability, budou nuceny složit zálohu. Právo na vyžadování informací existuje dokonce i vůči mateřské společnosti, hlavně na téma jejich zkušeností s provozováním pojišťovnictví, finanční stability. Na pět let od vstupu do WTO

¹² Sutyryn, S. F., *VTO: Ugrozy i vozmožnosti v uslovijach vychoda na měždunarodnyj rynek*, Moskva, 2008, str. 365. Tarr, D., *Russian WTO Accession: What has been Accomplished, What Can be Expected*, October 2007, str. 6.

nebude moci být podíl zahraničního kapitálu ve společnostech zabývajících se životním pojištěním, povinným ručením a povinným pojištěním cestujících vyšší, než 51%.¹³

Zahraniční společnosti mohou poskytovat přeshraničně brokerské služby, nakupovat akcie a jiné cenné papíry, které jsou volně přístupné na ruském finančním trhu, a to včetně státních obligací, mohou se účastnit privatizací státních podniků. Většina těchto závazků je spíše přiznáním reality, protože kontrola omezení v jakékoli z těchto oblastí by byla neadekvátně drahá.

Systémové předpisy

Systémové předpisy se primárně týkají samotného ruského trhu. Rusko se v nich zavazuje uvádět svoje zákonodárství do souladu s praxí přijatou ve WTO. Specifikem pro ruský kontext těchto předpisů je, že zákonné normy začínají platit už před vstupem do organizace, zatímco ostatní závazky, jsou přijímány až od vstupu. U systémových předpisů je vážným aspektem také situace v ruských regionech. Zatímco na federální úrovni jsou zákony přijímány poměrně pružně a jejich znění nevyvolává žádné pochybnosti, regionální moc je často v jejich přijímání výrazně liknavá. Tím se výsledný efekt jejich přijetí stírá.

Technické normy

Na základě připomínek členů pracovní skupiny byl následně ještě přijat zákon č. 65-FZ ze dne 1. května 2007 „O změnách ve Federálním zákoně „O technické regulaci“, který upřesňuje procedury přijímání technických reglementů. Reglementy mají v detailní míře specifikovat, jaké podmínky musí výrobek splnit, aby mohl být deklarován jako nezávadný. Hlavním problémem, na který v současné době ruské zákonodárství je, že reglementy jsou

¹³ Sutyryn, S. F., *VTO: Ugrozy i vozmožnosti v uslovijach vychoda na měždunarodnyj rynek*, Moskva, 2008, str. 366.

přijímány jen velmi pomalu, protože jde o velmi širokou oblast sahající od mléka a mléčné produkce, přes cukrářské výrobky po pravidla o bezpečnosti domů, kvalitu benzínu a jiné. Celkově musí být do roku 2010 přijato na 200 reglementů. Po tomto datu se „nereglementovaná“ odvětví ocitnou v právním vakuu.

Ochrana práv duševního vlastnictví

Ochrana práv duševního vlastnictví je jednou z nejsložitějších oblastí jednání o přistoupení Ruska do WTO. Nejedná se přitom o samotnou ochranu, ale, jak praví smlouva TRIPS, o obchodní aspekty její ochrany. Ruská federace je spolu s Čínou největším producentem nelegálních audio a video disků.

Od 1. ledna 2008 začala platit nová čtvrtá část občanského zákoníku, která úplně nahrazuje předchozí zákonné normy, včetně pravidel copyrightu. Zjednodušuje například pravidla licenčních dohod, zavádí povinnou registraci organizací zabývajících se kolektivním poskytováním a správou produktů duševního vlastnictví (čl. 1244). Takové organizace (jedná se například o hudební portály umožňující stahování hudby ve formě MP3) jsou povinny respektovat autorská práva tvůrců a získat jejich souhlas, což doposud nebylo nutné. Jsou také povinny vyplácet autorům tantiémy.¹⁴ V případě nerespektování práv duševního vlastnictví hrozí podle článku 146 Trestního zákoníku pachateli trest ve výši až šesti let, podle Kodexu administrativních přestupků se mezi nekalou konkurenci bude počítat i zneužití autorských práv.¹⁵ I přes obrovský pokrok v oblasti legislativního rámce ochrany práv duševního vlastnictví musí ještě Rusko pokročit v implementaci zákonných nařízení do praxe.

¹⁴ Гражданский кодекс Российской Федерации, Гарант, <http://www.garant.ru/main/10064072-000.htm>.

¹⁵ Simburg, M. J., International Intellectual Property Right, *The International Lawyer*, Chicago, Summer 2008, Vol. 42, Iss. 2, pp. 463-480.

Ochrana se také musí vztahovat i na ochranu v oblasti farmaceutických a jiných výrobků, jejichž padělky jsou v Ruské federaci extrémním způsobem rozšířené.

Státní obchodní společnosti

Problematika státních obchodních společností nebyla dlouho dobu v jednáních WTO nijak zvýrazňována, protože se zdála být vyloženě okrajovým tématem. V posledních letech se ale situace silně proměnila. V jednáních Ruské federace se vztahuje hlavní téma k požadavku Evropské unie a Spojených států, aby se takové společnosti (Gazprom, Alrosa-diamanty, RAO JeES [nyní již rozpuštěná], Rosugol-uhlí, a jiné) zavázaly k tomu, že jediným hybatelem jejich činnosti je zisk. Hlavním pretendentem v dané otázce jsou Spojené státy, u nichž je princip ziskovosti zakotven v jejich zákonodárství. Gazprom začal být považován za státní obchodní společnost v souvislosti s jeho exportní politikou a monopolem na vývoz.

Civilní letecký průmysl

Oblast civilního leteckého průmyslu nepatří mezi základní ujednání WTO, je zařazena mezi tzv. „nepovinné“. Přesto je jejich dodržování ze strany vstupujících členů často vyžadováno.

Rusko souhlasilo i se závazkem snížit výrazným způsobem cla na velká dopravní letadla s počtem sedadel nad 19 míst, a to ze současných 20% na 7,5% za čtyři roky od vstupu do WTO. Rusko předpokládá, že dané opatření pomůže domácímu průmyslu se postavit na nohy. Prozatím je produkce jeho firem nízká až mizivá, například za rok 2006 bylo vyrobeno 17 dopravních letadel. Bariérou jsou především motory, které svojí hlučností ani spotřebou neodpovídají potřebám současné letecké přepravy.

Ruská federace dočasně zrušila veškerá cla na dovoz letadel s kapacitou do padesáti míst. Tento krok pomůže ruským dopravcům, kteří byli cly nemístně zatěžováni, naproti

tomu nevyhnutelně postihne ruské výrobce, například podnik Aviakor v Samaře, výrobce AN-140. Letadla určená pro dálkové lety jsou do Ruska od roku 2007 dovážena beze cla.¹⁶

Státní zakázky

Rusko přijalo zákon „O udělování zakázek na dodávky zboží, prací, poskytování služeb pro státní a municipální potřeby“ s platností od 1. června 2006. Zákon stanovil implementace národního režimu při udělování státních zakázek. Zahraniční firmy jsou připuštěny k otevřenému konkurzu ve všech oblastech s výjimkou bezpečnosti a obrany státu. Zákon obsahuje i zvláštní formulaci, že tento přístup mají firmy zabezpečen v případě, že jej uplatňují i jejich státy ve vztahu k ruským firmám, což například v případě Běloruska, které veškeré zahraniční firmy otevřeně diskriminuje, neplatí. Státní zakázky navíc musejí být udělovány pouze na základě konkurzu, nikoli svévolně, jako tomu bylo doposud. Celý zákon ale ještě čekají některé změny, hlavně v oblasti metodologie organizace konkurzů.

Antidumpingová a ochranná opatření

Ruská federace přijala v souladu s plánem na sblížení ruského zákonodárství s pravidly WTO zákon z 8. prosince 2003 č. 165-FZ „O speciálních ochranných, antidumpingových a kompenzačních opatřeních při dovozu zboží“, který byl ještě upřesněn na základě komentářů členů pracovní skupiny zákonem z 18. února 2006 č. 26-FZ „O novelizaci zákona „o speciálních ochranných, antidumpingových a kompenzačních opatřeních“. Základním ustanovením je, že musí dojít k výraznému růstu importu, který navíc musí průkazným způsobem působit škody domácím výrobcům. U antidumpingových opatření musí být prokázáno, že zboží je dováženo pod cenou obvyklou v zemi exportéra. Veškerá opatření nesmějí trvat déle, než 5 let od jejich zavedení.

¹⁶ Novoženina O., Putin ispugal aviastraitělej inostrancami, 10. 9. 2008, <http://www.gazeta.ru/business/2008/09/10/2835264.shtml>.

Celkově je ale Rusko v antidumpingové politice jen velmi málo aktivní, což příkře kontrastuje s politikou takových velmocí, jako je Indie nebo Čína. Zatímco Ruská federace prozatím iniciovala méně, než dvacet takových řízení, u obou zemí jen za roky 1995-2005 šlo o 427 a 343.¹⁷ Vůči Rusku bylo iniciováno více než 120 antidumpingových a ochranných opatření. Nedá se čekat, že by daný stav vydržel. Rusko bude k těmto opatřením sahat stále častěji, jak se bude snižovat jeho možnost uchýlovat se k množstevním kvótám.

Energetika

Rusko pravděpodobně neratifikuje Energetickou chartu ve stávajícím znění, nicméně z vyhlášení jeho představitelů je zřejmé, že ji neodmítá úplně jako celek. Jeho základním požadavkem je přístup na evropské trhy. Přístup, jako dosud, musí být podmíněn dodržováním unbundlingu pro všechny, kdo chtějí operovat na evropském trhu. Problém spočívá ale na evropské straně, kde je k unbundlingu přistupováno velmi opatrně, až liknavě. Ani ruské stížnosti na diskriminaci nemohou v tomto obstát.

Investiční aktivita ruských firem ropného průmyslu je v současné době brzděna vysokými exportními cly dosahujícími 287 dolarů za tunu. V listopadu 2008 byl schválen zákon „O změně článku 3 „Zákona o celních sazbách“, podle kterého bude výše exportních cel vypočítávána na základě cen za předchozí měsíc (počínaje 15. dnem měsíce, konče 14. dnem následujícího), zatímco doposud byl termín dvouměsíční. Od prosince se tak vývozní clo sníží na 141,8 dolarů za tunu. Vláda tak doufá, že se tím výrazně podpoří aktivita firem v oblasti hledání nových nalezišť a jejich rozvoji, navíc bude moci pružněji reagovat na nastalou situaci.¹⁸

¹⁷ Ivanov I. Rossija na poroge VTO, *MIrovaja ekonomika i meždunarodnyje otnošenija*, No. 8, srpen 2007, str. 9.

¹⁸ Russian Economy: Trends and Perspectives, November 2008, <http://www.iet.ru/files/text/trends/11-08eng.pdf>, str. 32.

Rusko a EU-jednání o PCA

Prozatím základní spor mezi státy Evropské unie a Ruskem spočívá v šíři dokumentu. Některé státy požadují široký dokument plný právně závazných formulací s poměrně specifikovanými oblastmi působení, který by v sobě zahrnoval i pasáž věnující se otázkám energetiky. Dokument by měl nahrazovat původní smlouvu v celém rozsahu a dokonce ji v mnohém překračovat. Naproti tomu se Rusko drží výrazně užší koncepce bez jakýchkoli zmínek o energetice. Specifické otázky, jako je právě energetika, by Rusko preferovalo pokrýt spíše oddělenými smlouvami.

Sporné body, které zatěžují partnerství mezi Ruskem a Evropskou unií, jako jsou otázky kolem Evropské politiky sousedství, energetické záležitosti, váza či obchod nemohou být řešeny s důrazem na rychlost. Vedle toho ovšem musí být jasné i nástroje, kterými Evropská unie vůči svému partnerovi, popřípadě protivníkovi, disponuje. Ačkoli je nový dokument velmi žádoucí, samotné jeho přijetí nezlepší chladné vztahy panující mezi EU a Ruskem.

Rozhovory o nové podobě PCA, již tak velmi obtížné a rozhodně nijak rychle postupující, byly pozdrženy v důsledku ruského postupu vůči Gruzii v srpnu roku 2008. Rusko ale ani před událostmi v srpnu 2008 nijak nespěchalo na uzavření nové smlouvy, čímž se Evropská unie dostávala do zřetelně slabší pozice vůči svému partnerovi. Spěch projevují především země jako Itálie a Německo, nejsilněji ovšem projevuje ochotu k nové smlouvě Francie. Ta se snažila o dokončení jednání ještě před ukončením svého předsednictví, avšak gruzínská válka tuto snahu zhatila. I pro české předsednictví zůstaly nevyřešené některé spory, část z nich se ovšem jen stěží podaří vyřešit i v následujícím pololetí.

Specifické otázky vstupních jednání s Ruskem

Vedle obecných otázek, které zatěžují jednání mezi Ruskem a Evropskou unií, vyskytuje se ve vztahu dvou partnerů i několik sporů ohledně záležitostí přímo vázaných na ruský vstup do WTO. Velkou část sporných témat se podařilo vyřešit dvojstrannou dohodou z května roku 2004. Zbývajících otázkami jsou mnohostranná pravidla a jejich implementace, hlavně problematika vývozních cel na surové dřevo, otázky duševního vlastnictví, míra ochrany zemědělské produkce a problémy spojené s působením státních obchodních společností. Mezi problémy, které hrály velmi výraznou roli v minulosti, patří otázka přeletů Sibiře a poplatků za ně, přístupu bank a pojišťoven na ruský trh a jiné.

Nejvýraznější otázkou, která je v současné době řešena, je problém vývozních cel. Ruská federace zavedlo exportní cla primárně na vývoz surovin. Nejvýrazněji se to projevuje u ropy, kde má vliv na investiční aktivitu, a surového dřeva. Zatím Ruská federace souhlasila se zrušením vývozních cel u 195 z celkových 397 celních pozic s tím, že jejich načasování je velmi vágně definováno.¹⁹

Závěr

Ruský vstup do WTO sám o sobě nemá žádné důsledky samy o sobě, daleko důležitější jsou proměny, které Rusko provádí samo. Pro evropské podnikatele bude znamenat hlavně zakotvení změn a vyčištění právního prostředí v Rusku. Celní sazby, jak dokument ukazuje, nebudou přímo sníženy, z hlediska Ruska půjde spíše o racionalizaci. Mezi Ruskem a EU zůstává hlavní spornou otázkou problematika vývozních cel.

Tvrdý boj o přístup na jednotlivé trhy se odehrával v oblastech zemědělství, finančních služeb nebo automobilový průmysl. Rusko cítilo tyto otázky velmi palčivě, nicméně dohody buď již byly, nebo pravděpodobně budou, dokončeny. Rusko si vyjednalo pro sebe poměrně výhodné podmínky, nebude chtít v žádném případě tyto podmínky ztratit.

¹⁹ http://www.globalcompetitionreview.com/_files/_handbooks/_hte08/423.pdf

Mezi Ruskem a EU budou i nadále existovat rozpory, hlavně v energetické oblasti, alespoň v krátko- a střednědobém horizontu. Ty přímo vyvěrají ze vztahu dodavatel-odběratel, zatíženém navíc neuspořádanými poměry v postsovětském prostou, jak ukazují dosavadní krize. Očekávat lze pokus o nová jednání o dokumentu nahrazujícím Energetickou chartu, kterou Rusko odmítá ratifikovat. Celý soubor těchto neshod bude začleněn do jednání o smlouvě nahrazující PCA, o které mají obě strany radikálně odlišné představy.